

PREDSODKI IN STEREOTIPI

PREDSODEK je v soc. psih. definiran kot vrsta stališč, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih vseeno spremljajo intenzivne emocije. H. BLUMER je definiral štiri osnovne tipe občutkov in sodb, značilne za negativne soc. predsodke v dominantnih skupinah, saj socialne psihoze predvsem zanimajo negativni etični in rasni predsodki :

1. občutek *superiornosti* dominantne skupine
1. občutek, da je manjšinska skupina po naravi drugačna in *manjvredna* od večinske
3. občutek oz. prepričanje o *lastni pravici* dominantne skupine do moči privilegijev, statusa..
4. *strah in sum*, da manjšinska skupina ogroža moč, privilegije, status dominant.sk.

ALLPORT => v svoji knjigi "Narava predsodkov" označi etični predsodek kot apatijo, ki sloni na napačnih togih posplošitvah. Tako kot stališča so tudi predsodki sestavljeni iz treh komponent:

KOGNITIVNA; ki je sest. iz določenih nepreverjenih dejstev

EMOTIVNA; ki je tu še močnejša

KONATIVNA; ki predstavlja pripravljenost na neko obnašanje

Ocenjevanje in vrednotenje vedno spremljata predsodke, saj so predsodki pomembni za delovanje le skozi vrednotenje soc. objektov.

PSIHOLOGIJA STEREOTIPOV

STEREOTIPI so nepreverjene sodbe, dejstva ali govorce, ki temeljijo na kognitivni komponenti. So predstopnja predsodkov, tako kot mnenja stališč.

ETNIČNI STEREOTIPI so poenostavljene, neutemeljene sodbe o narodih ali nacionalnih skupinah oz. pripadnikov teh skupin. Nastane z neko generalizacijo neke značilnosti, ki je

lahko deloma točna za cel narod ali skupino Katz in Braly sta izvedla eno večjih raziskav etničnih stereotipov: tri skupine študentov označujejo lastnosti narodov => vidna prisotnost stereotipa...

BUCHMANN in CANTRILL sta izvedla podobno raziskavo, kjer sta ugotovila, da osebe dajejo pozitivne lastnosti za svoj narod ==> AVTOSTEREOTIPI (marljivost, inteligentnost, miroljubnost...). Stereotipi o drugih narodih ==> HETEROSTEREOTIPI so vedno v obrnjenem odnosu do avtostereotipov - čim bolj je drug narod drugačen od lastnega, slabše ga ocenjujemo. Potrdila sta relativno stabilnost stereotipov. Do sprememb stereotipov prihaja le pod vplivom velikih sprememb v mednacionalnih odnosov.

Socialna kategorizacija predsodkov

Osnovni dejavnik, ki vpliva na oblikovanje predsodka je kategorizacija predsodkov. Ko se soc. kategorizacije povežejo z različnimi prevladujočimi soc. reprezentacijami, se te kategorizacije spremenijo v toga in posplošena stališča --> predsodke

Značilnosti soc. kategorizacije in predsodkov po Berglerju:

1. KOMPLEKSNOST - predsodki niso posam. sodbe, ampak sistemi karakategorizacij z različno stopnjo difereciranosti
2. STRUKTURIRANOST - pos. kategorizacije se združujejo v večji kompleks, ki se loči od drugega
3. SKUPINSKA SPECIFIČNOST - stereotipi in predsodki niso svar posam. ampak cele skupine
4. STABILNOST - velika odpornost na spremembe, vendar pa absolutnih predsodkov ni
5. SPLOŠNOST

Izvor predsodkov

Pogoje za nastanek predsodkov delimo na dva nivoja:

1. MAKROSOCIALNI POGOJI: -ekonomsko-politični(vpliv spremenjene družbene strukture)
-kulturno-normativni(pred. opravičujejo utrjene norme in kult
vzorke obnašanja)

2. MIKROSOCIALNI POGOJI: -zgodnja socializacija
-frustracije
-krizne situacije

Obstaja več teorijskih razlag, ki skušajo razdeliti oblikovanje predsodkov:

- *Prvi teoretski sklop*

Predsodki izhajajo iz prirojenega strahu pred vsem tujim oz. iz potlačenih frustracij iz otroštva

- *Drugi teoretski sklop*

Sledi Adamovi tezi o avtoritarni osebnosti, da predsodki izhajajo iz razvoja določene strukture osebnosti(anksioznost, nesigurnost) predvsem iz otroštva.

- *Tretji teorijski sklop*

Išče vzroke v socialnem okolju, kjer človek preko procesov soc. konstrukcije in soc. kategorizacije sveta sprejema predsodke.

Predsodki naj bi izviral iz najzgodnejših let razvoja, se večali do pozne adolescence, ko se stabilizirajo. Dva pomembna izvora sta tudi družina (kot primarna socializacijska institucija) in mediji. INTERINDIVIDUALNE RAZLIKE v pristajanju na predsodke kažejo, da obstajajo še določeni osebnostni dejavniki, ki vplivajo na sprejem predsodkov.

BERGLER==)iskanje kvazi znanja , ki razjasnjuje nejasnosti, ki nam povzročijo negotovost in nestabilnost, ki vodi v stereotipiziranje.

- Najlažje se spreminjajo predsodki, ki so posledica konformizma z okoljem; najtežje pa tisti, ki posam. pomagajo ohranjati samopodobo.

Glavni kognitivni procesi v razvoju predsodkov so:

- GENERALIZACIJA - na osnovi neke inf. pripišemo celo vrsto lastnosti drugemu; ga tipiziramo

- DIFERENCIACIJA - ko drugemu zaradi neke razlike z nami pripišemo nek konstrukt drugačnosti

- IDENTIFIKACIJA - uvrščanje posam. v skupine

- EVALVACIJA oz. VREDNOTENJE - je prirejanje vrednostnih sodb zaznanim razlikam oz. kategorijam ljudi

TAJFEL: osnovni korak v preprečevanju škodljivih predsodkov je preprečevanje povezovanja predpojmov vrednotenj in kasnejših pojmov kategorizacij. S tem se prepreči, da se kategorije, ki nastanejo pri kasnejšem razvoju duševne strukture ne bi stalno in nepovratno povezovale z vrednotenji, ki jih je posam. pridobil v socializaciji že davno prej.

Antidemokratska orientacija in avtoritarna osebnost

Raziskava Adorna in drugih je bila ena prvih večjih raziskav o povezanosti med predsodki in osebnostno strukturo. Ugotovili so, da se trije predsodki povezujejo v skupen sindrom stališč, ki so ga im. ANTIDEMOKRATSKA ORIENTACIJA:

1. antisemitizem
1. etnocentrizem
2. konzervativizem

Ta sindrom, pa je vezan na posebno strukturo osebnosti - **avtoritarna osebnost**. ki je posledica avtoritarne vzgoje==)stroga disciplina, kjer se neposlušnost kaznuje z odtegotvanjem ljubezni. Oblikovali so lestvico za merjenje teh stališč in za merjenje avtoritarnosti - F-lestvica :

1. konvencionalizem

2. avtoritarna submisivnost, podredljivost
3. agresivnost
4. antiintraceptivnost (zavračanje subjektivnega, imaginarnega)
5. spoštovanje oblasti
6. destruktivnost in cinizem
7. pogosta uporaba mehanizma projekcij
8. rigidnost mišljenja in nagnjenost k praznoverju
9. močan interes za seksualne deviacije

Vpliv predsodka na obnašanje

ALLPORT==) razlikuje pet stopenj izražanja predsodkov. Te stopnje predstavljajo hierarhično razvrščanje oblike obnašanja, zasnovanega na predsodkih.

1. OGOVARJANJE - to je določen izraz antipatij v odnosu do drugih skupin (vic)
1. IZOGIBANJE - se izraža v ustvarjanju soc. distance do pripadnikov drugih skupin
2. DISKRIMINACIJA - je že neposredno usmerjena proti pripadnikom drugih sk.; kaže se v preprečevanju dostopa ogroženih skupin do nekih občnih dobrin, ki jih ima na razpolago dominantna skupina
3. NASILJE - predstavlja tisto stopnjo izražanja predsodka, kjer je ogrožena jezična intergriteta posam. oz. imajo onemogočeno življenje
4. GENOCID - se kaže v iztrebljanju, fizičnem preganjanju celih skupin, manjšin...

PREDSODKI IN DISKRIMINACIJA

Ta dva pojma se večkrat zamenjata; predsodki so skupek stališč, prepričanj o nekem posam. ki so utemeljeni na podlagi njegove pripadnosti določeni skupini; diskriminacija pa je posebno obnašanje ljudi do oseb zaradi njihove posebnosti, ki so označene kot drugačne.

Kaj doživlja objekt diskriminacije?

1. **negativna samopodoba** - razvijejo občutke manjvrednosti, še posebej v primerjavi z dominantno skupino. (postajajo sovražni do sebe, saj sovraštva ne morejo usmeriti na agresorja)
2. **želja po neuspehu** - žrtve diskriminacije razvijejo samoponižujoče vzorce obnašanja.
3. **samoizpolnjujoča se diskriminacija** - žrtve diskriminacij se pogosto začnejo obnašati v skladu z predsodki--i) identifikacija s predsodki, ali v skrajnem primeru--i) identifikacija z agresorjem.

STIGMA (Goffmann)

označuje takšno posam. lastnost, ki ga loči od večine v skupnosti, tako, da ima večina in tudi on sam to last. za deviantno.

Njegova teza: šele stigmatizirani s svojim vedenjem omogoča stigmatiziranje in s tem kategorizacijo sebe kot stigmatiziranega.